

رابطه بین سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان سالمند

طاهره جباری توران

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، گلستان، ایران

رحمت اله امیراحمدی^۱

استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، گلستان، ایران

غلامرضا خوش فر

دانشیار گروه جامعه‌شناسی و ارتباطات، دانشگاه گلستان، گلستان، ایران

ابراهیم غفاری

مدرس گروه روانشناسی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، گلستان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۱۸

چکیده

هدف اصلی این پژوهش شناسایی تاثیر سرمایه فرهنگی بر سبک زندگی زنان سالمند می باشد. روش پژوهش از لحاظ ماهیت پیمایشی بوده و در قلمرو زمانی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ در استان گلستان اجرا شده است. جامعه آماری پژوهش ۳۴۰ نفر از سالمندان بالای ۶۰ سال که از خدمات روزانه اداره بهزیستی استان استفاده می کنند، می باشد که با استفاده از فرمول کوکران ۱۸۳ نمونه به روش تصادفی طبقه ای انتخاب شدند. برای سنجش سبک زندگی از پرسشنامه سبک زندگی میلر و اسمیت و برای سنجش سرمایه فرهنگی از سوالات پرسشنامه های تحقیقات قبلی انجام گرفته در این زمینه، استفاده شد که اعتبار و پایایی آنها مورد تأیید قرار گرفته اند، برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. یافته های تحقیق نشان می دهد بین سرمایه فرهنگی با سبک زندگی زنان سالمند رابطه معنی دار و مثبت وجود دارد. در معادله تحلیل رگرسیونی آنالیز واریانس محاسبه گردیده که برای سرمایه فرهنگی مقدار F برابر $۱/۲۹۴$ و معنی دار بودن F نیز $(Sig= ۰/۲۷۸)$ بدست آمده است که نشان میدهد سبک زندگی با ابعاد سرمایه فرهنگی (مصرف فرهنگی، تعداد کتاب، تعداد آثار هنری، زبان خارجی، مصرف رسانه ای) دارای رابطه خطی مستقیمی است. اهمیت توجه به سرمایه فرهنگی در ایجاد سبک زندگی به روشنی مشخص است و کسب سرمایه فرهنگی یکی از راه های مهم ارتقاء سبک زندگی در زنان سالمند است و بیش از عوامل دیگر سبک زندگی را تبیین می نماید. لذا پیش نهاد می گردد، قانونگذاران و برنامه ریزان توجه مضاعف و بیشتری را در تقویت و ارتقاء سرمایه فرهنگی در دوران قبل از سالمندی و سالمندی داشته باشند.

واژگان کلیدی: زنان سالمند، مصرف فرهنگی، مصرف رسانه ای، ارتقاء سبک زندگی، بهزیستی گلستان

^۱ نویسنده مسئول: Amirahmadi569@yahoo.com

مقدمه

گستره و حوزه مفهوم سبک زندگی خالی از مناقشات بی‌پایان اصحاب علوم اجتماعی نبوده است. برخی تلاش کرده‌اند تا با قرار دادن سبک زندگی ذیل مفهوم طبقه اجتماعی پویایی و غنای بیشتری بدان (طبقه) بخشند؛ اما در مقابل عده بیشتری سبک زندگی را مفهومی در عرض طبقه و امری ورای تقسیمات طبقاتی قلمداد کرده‌اند. این که آیا سبک زندگی فقط رفتار و نمودهای بیرونی فرد را شامل می‌شود یا ذهنیت و نگرش او را نیز در بر می‌گیرد، محل نزاع دیگری بوده است. اغلب قلمرو این مفهوم آن‌چنان گسترده تعریف شده است که همه چیز، از الگوی مصرف، نوع پوشش، دکوراسیون خانه و محل کار، ژست‌های رفتاری، نحوه صحبت، فعالیت‌های اوقات فراغت تا نگرش‌های سیاسی و اجتماعی و علاقه‌مندی‌های شخصی را در بر می‌گیرد. با این وجود بخش اعظم کارهای تجربی که در آن از سبک زندگی به عنوان یک ابزار تحلیلی استفاده شده، این مفهوم را با دو مقوله مورد استفاده قرار می‌دهند: الگوی مصرف و اوقات فراغت. چنان‌که بیراه نیست اگر این دو را مولفه‌های اصلی تعیین و تشکیل سبک زندگی قلمداد کنیم (صفارهرندی، ۱۳۸۹: ۶۱، ۶۰) و گیدنز در تعریف سبک زندگی معتقد است که سبک زندگی مجموعه‌ای نسبتاً منظم از همه رفتارها و فعالیت‌های یک فرد معین در جریان زندگی است (گیدنز، ۱۳۸۲: ۱۲۱). اما نظریه پردازان علوم اجتماعی معتقدند سبک زندگی متأثر از عوامل بسیاری چون عوامل اقتصادی، ارزش‌ها، نگرش‌ها، دین، زمینه‌های اجتماعی و مانند آنها می‌باشد. در واقع افراد با توجه به دارایی‌های خود سبک زندگی خود را برمی‌گزینند که سرمایه فرهنگی یکی از این دارایی‌هاست (گنجی، ۱۳۹۴: ۱۲۹، ۱۷۶).

بوردیو از مفهوم سرمایه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در این مفهوم بهره می‌برد. از دیدگاه او حجم انواع این سرمایه‌ها، موجب شکل گرفتن طبقه می‌گردد و منش فرد در هر طبقه به یکدیگر کلید می‌خورند و همین منش و سلوک مشترک، موجب شکل گرفتن سبک‌های زندگی است. و افراد بنا بر نوع و میزان سرمایه خود، در یک فضای اجتماعی تمایز خود را نشان می‌دهند و همین امر سبب شکل گرفتن سبک‌های متفاوت می‌شود. از نظر بوردیو سرمایه، منبعی است که به فرد امکان دهد که سود خاصی را از طریق مشارکت در رقابت بر سر آن بدست آورد. سرمایه یک منبع عام است که می‌تواند

9..... رابطه بین سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان سالمند

شکل پولی و غیر پولی و همچنین ملموس و غیرملموس به خود بگیرد. لذا وی اشکال مختلفی را برای سرمایه قائل است که عبارتند از:

- سرمایه اقتصادی: که قابل تبدیل شدن به پول است و می تواند به شکل حقوق مالکیت نهادینه شود.
- سرمایه فرهنگی: که عبارتست از ارزش ها و هنجارها و توانایی های اجتماعی که فرد درونی کرده و می تواند به او در دستیابی به منابع کمک نماید. این نوع از سرمایه در برخی از شرایط قابل تبدیل شدن به سرمایه اقتصادی است. از نظر بوردیو سرمایه فرهنگی به سه حالت می تواند وجود داشته باشد.
- سرمایه اجتماعی: در میان انواع سرمایه های مد نظر بوردیو، سرمایه اجتماعی دارای جایگاه خاصی است. به نظر وی سرمایه اجتماعی بعنوان شبکه ای از روابط یک ودیعه طبیعی یا حتی یک ودیعه اجتماعی نیست بلکه چیزی است که در طول زمان و تلاش بی وقفه بدست می آید. (بوردیو، ۱۳۸۱: ۳۱)

بر این اساس آنچه در سبک زندگی می تواند حائز اهمیت می باشد بعد سرمایه ای آن است و در این تحقیق متغیرهای مرتبط با سبک زندگی زنان سالمند، سرمایه فرهنگی در نظر گرفته شده. و هدف اصلی آن شناسایی تاثیر سرمایه فرهنگی بر سبک زندگی زنان سالمند می باشد. سالمندی جمعیت ناشی از یک فرآیند انتقالی جمعیت شناختی است که در آن باروری و مرگ و میر از سطحی بالاتر به سطحی پایین تر کاهش می یابند (محسنی تبریزی، ۱۳۷۹: ۱۸۷) پدیده پیر شدن جمعیت جهانی به دلیل کاهش میزان مرگ و میر ناشی از پیشرفت های علوم پزشکی، بهداشت، آموزش و پرورش و در نتیجه افزایش نرخ امید به زندگی و طول عمر (تاجور، ۱۳۸۲: ۳) افزایش جمعیت افراد ۶۰ سال به بالا را موجب شده است که این افراد طبق تعریف سازمان جهانی بهداشت، سالمند نامیده می شوند (جاکیسو، ۲۰۱۵: ۱۷۴) بر اساس این تعریف در کشورهای در حال توسعه جمعیت سالمندان در سال ۲۰۰۰ حدود ۲۵ درصد بوده است که پیش بینی می شود در سال ۲۰۵۰ به ۳۵ درصد برسد. (گلدمن و همکاران، ۲۰۱۴) شاخص های آماری نشان می دهند که پدیده سالمندی جمعیت در کشور ما نیز آغاز شده و جمعیت ایران نیز در حال سالمند شدن است. بر اساس گزارش های سرشماری مرکز آمار جمعیت سالمند در ایران از ۷۵۱۶۰۷ در سال ۱۳۳۵ به ۱۷۷۱۶۱۴ نفر در سال ۱۳۵۵ و ۳۹۷۸۱۲۷ نفر در سال ۱۳۷۵ رسیده است. بر اساس سرشماری های عمومی نفوس و مسکن، جمعیت سالمندان کشور طی سال های ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۵ بیش از

۱۰... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال شانزدهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۱

۲/۲ برابر شده است این رقم در مقایسه با نسبت افزایش کل جمعیت در مدت مشابه رقم بزرگ‌تری بوده است.

گزارش‌های مرکز آمار ایران نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۵، ۳۶۵۶۵۹۱ نفر (معادل ۵/۲ درصد جمعیت کشور) در کشور سالمند بوده‌اند و در سال ۱۳۹۰ جمعیت بالای ۶۵ سال کشور، ۷۸/۵ جمعیت کل و معادل ۴۳۴۳۰۹۰ نفر بوده است. آخرین سرشماری مرکز آمار در سال ۱۳۹۵ نشان می‌دهد کشور دارای ۴۸۷۱۵۱۸ سالمند بوده که ۱/۶ درصد کل جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند. این افزایش جمعیت سالمندی کشور، هشدار جدی درباره پیری جمعیت در کشور است و این روند در سال‌های آینده نیز ادامه خواهد داشت؛ به طوری که انتظار می‌رود شمار سالمندان ایرانی در فاصله سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۱۰ دو برابر شود (نیکوکار و همکاران، ۱۳۹۳: ۷). سالمند شدن جمعیت در ایران یکی از اساسی‌ترین چالش‌های نظام تامین اجتماعی است، به طوری که با سالخورده شدن جمعیت، بار مالی آن بر این نظامها نیز افزون‌تر شده و بایستی برای آن تدبیری جدی اندیشیده شود. سالخوردگی جمعیت چالشهایی را در حوزه‌های اجتماعی، سلامت، هزینه‌های درمان و... برای خانواده و دولت به همراه دارد که حاکی از آن است که می‌بایست به سبک زندگی سالمندان التفاتی ویژه داشت. پدیده سالمندی از بعد اقتصادی نیز قابل بررسی است. در واقع فرد با خارج شدن از چرخه اقتصادی و تبدیل شدن به نیروی غیر فعال و مصرف‌کننده، فشار اقتصادی بر روی جمعیت فعال و شاغل جامعه افزایش می‌یابد.

امروزه سبک زندگی سالمندان بسیار مورد توجه جامعه‌شناسان، پزشکان، محققان و سیاست‌مداران قرار گرفته است، چرا که سالمندی و پدیده پیر شدن ناگزیر و اجتناب‌ناپذیر است اما تحقیقات نشان داده است که با تغییر مناسب در سبک زندگی، می‌توان دوران پیری مطلوب‌تری را سپری کرد. به همین دلایل مطالعه سبک زندگی سالمندان اهمیت مضاعفی می‌یابد. این که سالمندان با چه سبکی زندگی می‌کنند دارای اهمیت بسیاری است. مسلماً سبک زندگی سالمندی که در روستایی واقع شده در کشور جهان سوم، با سبک زندگی سالمندی در شهری که در قلب یک کشور توسعه یافته زندگی می‌کند، متفاوت خواهد بود. بنا بر این سبک زندگی سالمندان با مقتضیات مکان و زمان، فضایی که زندگی می‌کنند در ارتباط خواهد بود (سازمان بهزیستی کشور، ۱۳۹۵). مطالعات نشان می‌دهد وضعیت مردان بهتر

11 رابطه بین سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان سالمند

از زنان می باشد. به طوری که سالمندان زن نه تنها به لحاظ جنسیتی در معرض آسیب قرار دارند، بلکه در دوران سالمندی نیز از جهات مختلف بهداشتی، اجتماعی و روانی ممکن است آنان را در معرض آسیب قرار دهند. میزان کیفیت زندگی در زنان سالمند از مردان سالمند کمتر است (۶/۳۱ در برابر ۲۶/۳۴ درصد). میزان تنهایی در زنان سالمند بیشتر از مردان سالمند است (۸/۱۲ در برابر ۵/۲ درصد) و میزان سپردن زنان سالمند به آسایشگاه از مردان سالمند بیشتر است (۶/۶۰ در برابر ۴/۳۹ درصد). (شیرازی خواه، ۱۳۹۰: ۶۷) مقدار شاخص نسبت جنسی در ایران نشان می دهد که در سال ۱۳۳۵ به ازای ۱۰۰ زن سالمند (۶۵ سال و بالاتر)، ۱۱۱ مرد سالمند در جمعیت کشور وجود داشته است. مقدار این شاخص در سال ۱۳۹۰ به این صورت است که به ازای ۱۰۰ زن سالمند حدود ۹۹ مرد سالمند در کشور بوده است. (مرکز آمار ایران) که حدود ۶ درصد مردان سالمند، تنها زندگی میکنند؛ در حالی که این میزان در مورد زنان به ۲۱ درصد میرسد (سازمان بهزیستی کشور، ۱۳۹۵) آخرین سرشماری مرکز آمار در سال ۱۳۹۵ نشان می دهد کشور دارای ۴۸۷۱۵۱۸ سالمند بوده که ۶/۱ درصد کل جمعیت کل کشور را تشکیل می دهند. (مرکز آمار ایران) و مرکز آمار استان گلستان، تعداد کل زنان و مردان بالای ۶۵ سال استان ۱۴۵۶۹۴ عنوان شده که از این تعداد ۶۹۹۶۷ مردان و ۷۵۷۲۷ زنان تشکیل می دهند که نشان دهنده آمار بالای زنان سالمند نسبت به مردان است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵) با در نظر گرفتن تفاوت های مهم و جدی بین سبک زندگی زنان و مردان سالمند و ظهور نشانه هایی از زنا نه شدن سالمندی در ایران، مطالعات و تحقیقات در این زمینه اهمیت بسیاری دارد.

در رابطه با مباحث قبل و مسئله دار شدن سالخوردگی باید بگوییم زنا نه شدن سالمندی در ایران پیچیده تر می باشد چرا که نسبت بزرگی از زنان در ایران غیر شاغل بوده و فاقد هر نوع منبع درآمد فردی می باشند. همچنین مالکیت اموال غیر منقول، خصوصاً مسکن، بیشتر امری مردانه است و از این رو یک نابرابری اقتصادی بزرگ به وجود آمده که زندگی سالمندان زن ایران را تحت تاثیر قرار می دهد (قاضی طباطبایی، ۱۳۸۷: ۲۱). در بررسی هایی که به وسیله چند تن از متخصصان حوزه جمعیت شناسی انجام گرفته، یکی از عواملی را که در وخیم شدن وضع سالمندان در آینده مهم دانسته شده، عدم وجود سیاست اجتماعی مشخص در قبال مسائل سالمندان در ایران می باشد (مهریار، ۱۳۸۶). کمبود قوانین پشتیبان حقوق

سالمندان و ضمانت اجرایی، عدم استفاده کافی از ظرفیتهای شورای ملی سالمندان، عدم توجه کافی به ساماندهی سالمندان در قانون برنامه ششم، فعالیتهای موازی و عدم وجود گزارش منسجم، جامع و کامل از عملکرد دستگاهها، نامشخص بودن جمعیت هدف و عدم وجود بانک اطلاعات، عدم کارایی برخی از فعالیت‌ها، پوشش ناکافی رفاهی و بیمه‌ای، ضعف و عدم کارایی نهادهای مردمی مرتبط، عدم کفایت سیستم بهداشتی درمانی و توانبخشی موجود در امور تخصصی سالمندان از جمله آسیبهایی است که پدیده سالمندی در ایران را به یک چالش جدی تبدیل کرده است.

واقعیت این است که جامعه ما به طور کلی فاقد ساختارها، روال‌ها و تمهیدات لازم برای حمایت از سالمندان می‌باشد. ظرف بیست سال آینده درصد جمعیت سالمندان از دو برابر آمار کنونی نیز فراتر خواهد رفت و چنانچه مدیریت جامعه از هم اکنون به طور جدی به فکر ایجاد ساختارها و روال لازم برای مدیریت و حمایت صحیح از این قشر نباشد، بدون شک با انبوهی از مشکلات در این زمینه روبرو خواهیم شد. اما اگر یک مدیریت علمی جامع و تدریجی که از هم اکنون پا به صحنه عمل گذارد، می‌تواند این تهدید را به یک فرصت تبدیل نماید.

با عنایت به مسائل مطروحه، یکی از اساسی‌ترین موضوعاتی که جوامع باید به آن اهتمام ورزند توجه به سالمندان و شناسایی نقش سرمایه فرهنگی زنان سالمند در سبک زندگی آنان است. با افزایش تعداد سالمندان در جهان و بخصوص ایران توجه به مشکلات و توجه به سبک زندگی آنان اهمیت می‌یابد. این نکته نیز قابل ذکر است که روند سالمند شدن جمعیت در کشورهایی چون ایران سریع‌تر از توسعه اقتصادی-اجتماعی برای آنها صورت می‌گیرد. در صورتی که برنامه ریزی‌های مربوط به سالمندان به گونه‌ای آینده‌نگرانه صورت نگیرد، چنین تفاوتی نهایتاً چالشهای بیشتری را برای سالمندان به دنبال خواهد داشت. با توجه به زنانه شدن سالمندی در ایران، در نظر گرفتن سیاستهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی برای مواجه شدن با این پدیده، لازم و ضروری به نظر می‌رسد. بدین ترتیب با درک ضرورت و اهمیت موضوع، این پژوهش در صدد پاسخ به این سوال اساسی می‌باشد که برخورداری از سرمایه فرهنگی چه رابطه‌ای با سبک زندگی زنان سالمند دارد؟

13..... رابطه بین سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان سالمند

بورديو در كتاب تمايز (۱۹۹۷) به تحليل انتخاب های سبک زندگی پرداخته و آن را از اين جهت با اهميت دانسته که تمايزات اجتماعی و ساختاری در دهه اخير مدرنيته به طور روز افزونی از رهگذر صور فرهنگی بيان میشوند. به نظر بورديو کلیه اعمال مصرف، یعنی استحصال و دخل و تصرف باید به منزله نمایشی از تسلط بر یک رمز ارتباطی در نظر گرفته شود و نیز باید به منزله یک «گرایش زیباشناختی» درک شود، که پرتقاضاترین عنوانی است که دنیای فرهنگ (همیشه به طور ضمنی) تحمیل می کند معتقد است که سبک و سیاق استفاده از کالا به خصوص آن دسته از کالاها که ممتاز قلمداد می شوند، تشکیل دهنده یکی از نشانه-های کلیدی هویت و نیز سلاحي ایده آل در استراتژیهای تمايزاست. او در اين کتاب بر حسب منطق دیالکتیکی نشان داده است که مصرف نه تنها راهی برای نشان دادن تمايزات بلکه خود راهی برای ایجاد تمايزات می باشد. مفهوم تمايز دال بر اين واقعیت است که در واقع معنای تمايز به مجموعه ای از تفاوت ها اطلاق می شود که رفتارها و سبک های زندگی افراد جامعه به لحاظ موقعیت های متفاوتشان از لحاظ سرمایه و قرار گرفتن در میدان های اجتماعی گوناگون میان آن ها ظاهر می شود. به باور بورديو همه آنچه سلیقه فرهنگی، انتخاب هنری، و ... نامیده می شود که کاملاً طبیعی و ناشی از قریحه های ذاتی افراد شمرده می شود، رابطه مستقیم و قابل اثباتی با وضعیت و موقعیت اجتماعی افراد دارد. بدین سان از دیدگاه بورديو، ذائقه ها و ترجیحات زیباشناختی متفاوت، سبک های زندگی متفاوتی را ایجاد می کنند؛ سبک زندگی محصول نظام مند منش هایی می باشد که از خلال رابطه دو جانبه با رویه های منش درک می شود و تبدیل به نظام نشانه هایی می گردد که به گونه ای جامع مورد ارزیابی قرار گیرد. در واقع این گونه که بورديو در عبارت فوق نیز اشاره می کند، مصرف به عنوان نظامی از نمادها و نشانه ها مطرح است که کارکردهایی همچون تمايز اجتماعی دارد. البته به نظر بورديو معنای مصرف از همین تفاوت و تمايز ناشی می شود و چیزی جز آن نیست. از اين رو در بحث بورديو مصرف تنها به عنوان پاسخ به نیازهای زیستی مطرح نمی گردد، بلکه به عنوان مکانیسمی از نشانه ها و نمادها است که خود این نشانه ها و نمادها از خلال فرایند مصرف تولید می شوند. از اين رو در اندیشه بورديو برخلاف مارکسیسم کلاسیک، مصرف صرفاً یک متغیر وابسته نیست بلکه می تواند یک متغیر مستقل نیز باشد (بهنوئی، ۱۳۹۱: ۸۷). بورديو سبک زندگی را محصول انتخاب های سلیقه ای می داند و

معتقد است که این انتخابها تحت تاثیر موقعیت ساختاری انجام می‌شوند. سبک زندگی بخش‌های مختلفی؛ همچون فعالیتهای فراغتی، مصرف فرهنگی، مدیریت بدن، الگوی خرید، الگوهای مصرف غذا را شامل می‌شود. سبک زندگی مجموعه متعددی است از ترجیحات که تمایز بخش مصرف است که قصد نمایش واحد را در منطق خاص هر خرده فضای نمادین (لباس، غذا و غیره) نشان می‌دهد. هر جنبه از سبک زندگی در سایر جنبه‌ها متجلی می‌شود و خود نیز سایر جنبه‌ها را متجلی می‌کند. سلیقه، ضابطه‌زاینده سبک زندگی است. ذوق و سلیقه، منبع نظام ویژگی‌های متمایزی است که هر کس که شناخت عملی درباره روابط میان نشانه‌ها و موقعیت‌های متمایز دارد) روابط میان جهان ویژگی‌های عینی که با مفاهیم و نظریه‌های علمی روشن می‌شود و جهان عینی سبک‌های زندگی که به خودی خود در تجربه عادی وجود دارد)، باید آن را به مثابه تجلی سیستماتیک طبقه خاصی از شرایط وجودی، یعنی به مثابه سبک زندگی متمایز تشخیص دهد (بورديو ۱۹۹۷) او در بحث از انواع سرمایه به سه نوع سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی، و سرمایه اجتماعی اشاره می‌کند (بورديو ۱۹۹۷) و معتقد است که سرمایه بسته به حوزه فعالیت آن می‌تواند خود را به سه شکل بنیادین درآورد:

• به عنوان "سرمایه اقتصادی" که بی‌درنگ و مستقیماً قابل تبدیل به پول است و شامل درآمد و بقیه انواع منابع مالی است و می‌توان آن را به شکل حقوق مالکیت نهادینه کرد.

• به عنوان "سرمایه فرهنگی" که به شرایط معین قابل تبدیل به سرمایه اقتصادی وابسته است و می‌توان آن را به شکل کیفیت‌های آموزشی (مدارک و مدارج تحصیلی) نهادینه کرد.

• و سرمایه اجتماعی که از تکالیف و تعهدات اجتماعی (پیوندها و ارتباطات) تشکیل شده است و می‌توان آن را به شکل و قالب اشرافی (در شکل اصالت و شهرت) نهادینه کرد (شارع پور، ۱۳۸۱: ۱۳۳) بنابر این سرمایه فرهنگی از متغیرهای اصلی و اثرگذار بر سبک زندگی هستند. به باور بورديو دارندگان فرهنگی خود را از بقیه متمایز می‌کنند. داشتن سرمایه فرهنگی بیشتر به معنای داشتن توان شناختی بالاتر است که این شناخت به فرد کمک کرده تا انتخاب‌هایی را برگزیند که او را از دیگران متمایز و نهایتاً منجر به داشتن سبک زندگی متفاوتی شود. و حجم و میزان سرمایه هر فرد رفتار و سبک زندگی او را تحت تاثیر قرار می‌دهد. بر اساس نظریه بورديو ابعاد سرمایه فرهنگی عبارتند از: مصرف کالاهای

15 رابطه بین سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان سالمند

فرهنگی، مالکیت کالاهای فرهنگی و عناوین دانشی. در این پژوهش از نظریه بورديو سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان سالمند استفاده شده است.

زارع و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان تعیین کننده های سبک زندگی سلامت محور سالمندان تهرانی انجام دادند دریافتند تقریباً دو سوم سالمندان مورد بررسی، از سبک زندگی متوسطی برخوردارند. با در نظر گرفتن انواع سرمایه، ۵۶/۶ درصد نمونه تحقیق از سرمایه اقتصادی متوسط و ۶۲/۲ درصد آنان از سرمایه اجتماعی متوسطی برخوردارند. نتایج آزمون فرضیات نشان داد که سرمایه اجتماعی و اقتصادی با سبک زندگی مبتنی بر سلامت سالمندان رابطه معنی داری دارند و در حالی که سرمایه فرهنگی بر سبک زندگی بی تاثیر است. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد ۱۶ درصد تغییرات سبک زندگی سالمندان تابع سرمایه اجتماعی و اقتصادی است.

شوارتز و مارلین (۲۰۰۰) بر مبنای سلیقه ها و دارایی های فرهنگی سه بخش مختلف را شناسایی می کنند. شاغل در خدمات عمومی که "سرمایه فرهنگی" بالا و "سرمایه اقتصادی" پایینی دارند، معمولاً شیوه های سالم و فعال تری را برای زندگی برمی گزینند. مدیران مقامات اداری که سرمایه فرهنگی پایین و سرمایه اقتصادی بالا دارند، ترجیح می دهند سبک های سنتی دکوراسیون خانه و مد را انتخاب می کنند. نیازی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان فرا تحلیل رابطه سرمایه های فرهنگی و سبک زندگی که به شیوه پیمایشی انجام دادند نشان دادند سرمایه فرهنگی با تعدیل گری قومت، جنسیت و تاهل، تاثیر متفاوتی بر سبک زندگی دارد و یافته ها نشان دادند اندازه اثر سرمایه فرهنگی و سبک زندگی معادل ۰/۲۸ است. مولودی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی تحت عنوان سبک زندگی (ایرانی - اسلامی) و مصرف فرهنگی که بر روی ۳۸۴ نفر از شهروندان گرگانی بالای ۱۸ سال انجام گردید، نشان داد رابطه معناداری بین دو متغیر اصلی تحقیق (سبک زندگی و مصرف فرهنگی) وجود دارد. قاسمی و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان تعیین کننده های ساختاری و سرمایه ای سبک زندگی سلامت محور، نشان داده است که اشکال متفاوت سرمایه انسانی (اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی) با سبک زندگی شهروندان رابطه معنادار داری داشته است. نتیجه تحقیق حاکی از آن بوده است که رابطه کاملاً معنادار میان سرمایه ها و سبک زندگی سلامت محور وجود دارد. نهایتاً اینکه تاثیر گذاری سرمایه اجتماعی در این پژوهش

بیشتر از سرمایه‌های اقتصادی و فرهنگی بوده و یا به عبارتی رابطه بین سرمایه اقتصادی و سبک زندگی سلامت محور در حد ضعیفی بوده است. احمدی و همکاران (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان بررسی رابطه انواع سرمایه و سبک زندگی سلامت محور در زنان انجام دادند. این پژوهش از نوع توصیفی غیر تجربی است که با روش پیمایش انجام پذیرفته است. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه زنان بالای ۱۸ سال بوده است که از بین آنها، تعداد ۳۱۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شده و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای بوده است. یافته‌های این تحقیق نشان داد وضعیت زنان زنان در چهار بُعد (رشد معنوی و خودشکوفایی، مسئولیت‌پذیری درباره سلامت، روابط بین فردی و تغذیه) در حد متوسط، اما در دو بُعد ورزش و فعالیت بدنی و مدیریت استرس در حد پایین است. علاوه بر آن، یافته‌های تحلیلی نشان داد که دو نوع سرمایه اقتصادی و فرهنگی و ابعاد آنها و بُعد شبکه‌های اجتماعی در مقیاس سرمایه اجتماعی، البته با درجات و شدت متفاوت با سبک زندگی سلامت محور ارتباط دارند. یعنی با ارتقاء سطح سبک زندگی شهروندان، سطح ذائقه و تنوع مصرف فرهنگی در چهار مقوله مصرف (موسیقی، فیلم، کتاب، تلویزیون) افزایش می‌یابد. نتایج بررسی پیوند میان سرمایه فرهنگی و اشکال مختلف سبک زندگی حاکی از آن بوده است که سرمایه فرهنگی به ویژه سرمایه فرهنگی نهادی نقش تعیین‌کننده در این مطالعات و در طالع پیشین اهمیت تحصیلات و افزایش سطح سواد شهروندان است. و همچنین نتایج بررسی پیوند میان سرمایه فرهنگی و اشکال مختلف سبک زندگی (غائب، ۱۳۸۶) حاکی از آن بوده است که سرمایه فرهنگی به ویژه سرمایه فرهنگی نهادی نقش تعیین‌کننده در این مطالعات و در مطالعه پیشین اهمیت تحصیلات و افزایش سطح سواد شهروندان است. فرضیه اصلی: بین سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان سالمند رابطه وجود دارد.

روش‌شناسی

به لحاظ روش‌شناسی این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت موضوع پژوهش از نوع پیمایشی، و از نظر داده‌ها، کمی می‌باشد. تحقیق از لحاظ زمانی، مقطعی و قلمرو زمانی آن سال ۱۳۹۸ و قلمرو مکانی آن محدوده استان گلستان است. جامعه آماری پژوهش شامل ۳۴۰ زن سالمند بالای ۶۰ سال می‌گردد که تحت حمایت سازمان بهزیستی استان گلستان می‌باشند و از خدمات روزانه مراکز

17 رابطه بین سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان سالمند

سالمندان استفاده می کنند. برای تعیین حجم نمونه از جدول کوکران استفاده گردید که با توجه به تعداد جامعه آماری (۳۴۰ نفر)، حجم نمونه به تعداد ۱۸۳ نفر تعیین شد روش نمونه گیری در این تحقیق، شیوه نمونه گیری تصادفی طبقه ای متناسب بود. برای سنجش سبک زندگی از پرسشنامه سبک زندگی میلر و اسمیت و برای سنجش سرمایه فرهنگی از سوالات پرسشنامه های تحقیقات قبلی انجام گرفته در این زمینه، استفاده شد که اعتبار و پایایی آنها مورد تأیید قرار گرفته اند، استفاده شده است.

برای تضمین اعتبار ابزار سنجش، از اعتباریابی محققان پیشین و نیز در مورد ابزارهای سنجش محقق ساخته، از اعتبار اعتبار صوری، جهت سنجش پایایی پرسشنامه از روش کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ برای مفهوم سبک زندگی معادل ۰/۷۹۰ و مفهوم سرمایه فرهنگی ۰/۸۶۷ بدست آمده است. میانگین مقدار آلفا برای تمامی مفاهیم اصلی تحقیق بالای ۰/۷۰ می باشد که نشان دهنده روایی قابل قبولی است. و برای تجزیه و تحلیل داده ها، ابتدا به تحلیل ساده دو متغیری و سپس با استفاده از تکنیکهای پیشرفته آماری به تحلیل چند متغیری و آزمون فرضیات تحقیق پرداخته می شود.

یافته ها

یافته های پژوهش نشان می دهد از مجموع ۱۸۳ نفر افراد مورد مطالعه، ۶۰/۱ درصد متأهل، ۳۹/۳ درصد بیسواد و میانگین سنی آنان ۶۶/۹۵ سال می باشند. نمونه های مورد مطالعه از لحاظ کیفیت سبک زندگی به ترتیب ۲/۲ درصد در حد خیلی پایین، ۱۵/۳ درصد در حد پایین، ۳۰/۶ درصد در حد متوسط، ۳۸/۳ درصد در حد بالا و ۱۳/۷ درصد در حد خیلی بالا قرار دارند. مقایسه درصدهای فوق نشان می دهد از میان افراد مورد مطالعه نزدیک به ۵۰ درصد دارای سبک زندگی متوسط و پایین تر برخوردار هستند. شاخص میانگین رتبه ای سرمایه فرهنگی حاکی از آن است که در مجموع سرمایه فرهنگی در میان زنان سالمند در حد ۲/۲۷۸ از ۵ می باشد. نمونه های مورد مطالعه از لحاظ سرمایه فرهنگی به ترتیب ۳۳/۹ درصد در حد خیلی بالا، ۲۵/۱ درصد در حد بالا، ۲۴/۶ درصد در حد متوسط، ۱۲/۰ درصد در حد پایین و ۴/۴ درصد در حد خیلی پایین قرار دارند.

۱۸... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال شانزدهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۱

جدول شماره ۱ داده‌های جمعیت شناختی

متغیر	گزینه‌ها	تعداد	درصد	میانگین
وضع تاهل	مجرد	۲	۱/۱	-
	متاهل	۱۱۰	۶۰/۱	
	متارکه (مطلقه)	۴	۲/۲	
	بدون همسر (فوت)	۶۷	۳۶/۶	
سطح تحصیلات	بیسواد	۷۲	۳۹/۳	۵/۲۰
	ابتدایی	۲۱	۲۲/۴	
	راهنمایی	۲۴	۱۳/۱	
	دبیرستان و دیپلم	۳۶	۱۹/۷	
	دانشگاهی	۱۰	۵/۵	
سن	۶۰-۶۴	۹۰	۴۹/۲	۶۶/۹۵
	۶۵-۶۹	۳۰	۱۶/۴	
	۷۰-۷۴	۳۳	۱۸/۰	
	۷۵-۷۹	۱۶	۸/۷	
	۸۰ به بالا	۱۴	۷/۷	

شماره ۲: توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب سبک زندگی

ردیف	کیفیت سبک زندگی	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی
۱	خیلی پایین	۴	۲/۲
۲	پایین	۲۸	۱۵/۳
۳	متوسط	۵۶	۳۰/۶
۴	بالا	۷۰	۳۸/۳
۵	خیلی بالا	۲۵	۱۳/۷
۶	جمع	۱۸۳	۱۰۰

میانگین = ۳/۴۵۹ از ۵

همچنان که ملاحظه می‌شود، نمونه‌های مورد مطالعه از لحاظ کیفیت سبک زندگی به ترتیب ۲/۲ درصد در حد خیلی پایین، ۱۵/۳ درصد در حد پایین، ۳۰/۶ درصد در حد متوسط، ۳۸/۳ درصد در حد بالا و

19 رابطه بین سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان سالمند

۱۳/۷ درصد در حد خیلی بالا قرار دارند. مقایسه درصدهای فوق نشان می‌دهد از میان افراد مورد مطالعه ۳۸/۳ درصد بیشترین و در بالاترین کیفیت زندگی و ۲/۲ درصد هم در کمترین و پایین‌ترین کیفیت زندگی قرار دارند.

جدول شماره ۳: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سرمایه فرهنگی

ردیف	سرمایه فرهنگی	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی
۱	خیلی بالا	۶۲	۳۳/۹
۲	بالا	۴۶	۲۵/۱
۳	متوسط	۴۵	۲۴/۶
۴	پایین	۲۲	۱۲/۰
۵	خیلی پایین	۸	۴/۴
۶	جمع	۱۸۳	۱۰۰

میانگین = ۲/۲۷۸ از ۵

شاخص میانگینی رتبه ای حاکی از آن است که در مجموع سرمایه فرهنگی در میان زنان سالمند در حد ۲/۲۷۸ از ۵ می‌باشد. همچنان که ملاحظه می‌شود، نمونه‌های مورد مطالعه از لحاظ سرمایه فرهنگی به ترتیب ۳۳/۹ درصد در حد خیلی بالا، ۲۵/۱ درصد در حد بالا، ۲۴/۶ درصد در حد متوسط، ۱۲/۰ درصد در حد پایین و ۴/۴ درصد در حد خیلی پایین قرار دارند. مقایسه درصدهای فوق نشان می‌دهد از میان افراد مورد مطالعه ۳۳/۹ درصد بیشترین و ۴/۴ درصد در پایین‌ترین میزان برخورداری از سرمایه فرهنگی قرار دارند. شناسایی رابطه بین سرمایه فرهنگی با سبک زندگی زنان سالمند به عنوان هدف اصلی پژوهش مورد توجه قرار گرفت. در این راستا برای آزمون فرضیه مورد نظر، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج حاصله به شرح جدول ذیل می‌باشد.

۲۰... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال شانزدهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۱

جدول شماره ۴: رابطه بین متغیرهای مستقل با وابسته (ضریب همبستگی پیرسون)

متغیر مستقل	متغیر وابسته	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
سرمایه فرهنگی	سبک زندگی	۰/۳۰۹	۰/۰۰۰	تأیید

رابطه بین متغیرها نشان می‌دهد بین سرمایه فرهنگی با سبک زندگی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بر اساس این یافته، فرضیه‌های اصلی تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرد. بدین ترتیب، سبک زندگی زنان سالمند به طرز جدی تحت تأثیر سرمایه فرهنگی قرار دارد.

جدول شماره ۵: خلاصه مدل، ضرایب آزمون تحلیل رگرسیون چند متغیره تأثیر سرمایه فرهنگی بر سبک زندگی

آماره‌های هم خطی		سطح معنی‌داری آزمون t	مقدار آزمون t	خطای معیار رگرسیون استاندارد نشده S.E	ضریب رگرسیون استاندارد شده بتا Beta	ضریب رگرسیون استاندارد نشده b	متغیرهای مستقل
Tolerance	VIF						
۰/۸۲۳	۱/۲۱۶	۰/۰۱۱	۲/۵۶۰	۰/۰۷۶	۰/۱۷۱	۰/۱۹۵	سرمایه فرهنگی

ضریب رگرسیون استاندارد شده بتا که وزن تأثیر را نشان می‌دهد، حاکی از آن است که سرمایه فرهنگی عامل تأثیرگذار در تبیین تغییرات سبک زندگی زنان سالمند می‌باشد در ادامه تحلیل‌های پیشرفته شایسته است که تأثیر ابعاد سرمایه فرهنگی بر تغییرات سبک زندگی زنان سالمند مورد واکاوی قرار گیرد. در این راستا با استفاده از تکنیک رگرسیون چند متغیره وزن تأثیر ابعاد سرمایه فرهنگی بر سبک زندگی زنان سالمند مشخص شد. خلاصه نتایج محاسبات آماری در جدول ذیل ارائه شده است.

جدول شماره ۶: نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره تأثیر ابعاد سرمایه فرهنگی بر سبک زندگی

جبری	روش ورود متغیرها
$R = ۰/۳۰۳$	ضریب همبستگی چند گانه
$R \text{ Square} = ۰/۰۹۲$	ضریب تعیین
$\text{Adjusted R Square} = ۰/۰۲۱$	ضریب تعیین تعدیل یافته
$\text{Std. Error of the Estimate} = ۸/۸۲۲$	خطای معیار (خطای همبستگی)
$F = ۱/۲۹۴$	تحلیل واریانس
$\text{Sig} = ۰/۲۷۸$	سطح معناداری

21..... رابطه بین سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان سالمند

چنانچه مشاهده می شود، ضریب همبستگی چند گانه، ضریب تعیین، ضریب تعیین تعدیل یافته، خطای معیار برآورد (خطای همبستگی)، مقدار ضریب F و سطح معنی داری آن در جدول فوق گزارش شده است. در این معادله، میزان خطای معیار یا خطای همبستگی برابر با ۸/۸۲۲ می باشد. این شاخص نشان دهنده میزان قدرت پیش بینی معادله ی رگرسیون چند متغیری می باشد. ضریب تعیین ۰/۰۹۲ حاصل شده و ضریب تعیین تعدیل یافته به ۰/۰۲۱ تقلیل یافته است.

جدول ۷ خلاصه مدل؛ ضرایب آزمون تحلیل رگرسیون چند متغیره تأثیر ابعاد سرمایه فرهنگی بر سبک زندگی

آماره‌های هم خطی		سطح معنی داری آزمون t	مقدار آزمون t	خطای معیار رگرسیون استاندارد نشده S.E	ضریب رگرسیون استاندارد شده بتا Beta	ضریب رگرسیون استاندارد نشده b	متغیرهای مستقل
Tolerance	VIF						
-	-	۰/۰۰۰	۱۷/۰۳۴	۴/۷۲۹	-	۸۰/۵۵۶	مقدار ثابت
۰/۷۷۹	۱/۲۸۴	۰/۳۶۱	۰/۹۲۱	۰/۱۸۱	۰/۱۲۴	۰/۱۶۶	مصرف فرهنگی
۰/۵۱۵	۱/۹۴۳	۰/۴۴۵	۰/۷۶۹	۰/۰۵۰	۰/۱۲۸	۰/۰۳۹	تعداد کتاب
۰/۶۵۹	۱/۵۱۶	۰/۷۷۶	۰/۲۸۵	۰/۲۰۷	۰/۰۴۲	۰/۰۵۹	تعداد آثار هنری
۰/۸۵۸	۱/۱۶۵	۰/۳۰۷	-۱/۰۳۱	۱/۵۵۶	-۰/۱۳۳	-۱/۶۰۴	آشنایی با زبان خارجی
۰/۸۸۱	۱/۱۳۵	۰/۰۳۸	-۲/۱۱۸	۰/۳۰۱	-۰/۲۶۹	-۰/۶۳۶	مصرف رسانه ای

همان طور که ملاحظه می شود، در معادله تحلیل رگرسیونی فوق صرفاً ابعاد سرمایه فرهنگی به عنوان متغیرهای مستقل وارد معادله شده اند. برای معادله رگرسیون، آنالیز واریانس محاسبه گردیده و مقدار F برابر ۱/۲۹۴ و معنی دار بودن F نیز (Sig = ۰/۲۷۸) است که نشان می دهد سبک زندگی با ابعاد سرمایه فرهنگی (مصرف فرهنگی، تعداد کتاب، تعداد آثار هنری، زبان خارجی، مصرف رسانه ای) دارای رابطه خطی مستقیمی است. بنابراین از میان فرضیه های اصلی تحقیق مبنی بر اینکه تغییرات و نوسانات سبک زندگی زنان سالمند بواسطه ی ابعاد سرمایه فرهنگی فقط (فقط مصرف رسانه ای) تبیین می گردد، مورد

تأیید قرار می‌گیرد. ضریب تعیین تعدیل یافته نشان می‌دهد که ۲/۱ درصد از تغییرات سبک زندگی زنان سالمند تحت تأثیر ابعاد مختلف سرمایه فرهنگی می‌باشد. ضریب رگرسیون استاندارد شده بنا که وزن تأثیر را نشان می‌دهد، حاکی از آن است که مصرف رسانه‌ای مهمترین عامل در تبیین تغییرات سبک زندگی زنان سالمند می‌باشد. پس از آن، وزن زبان خارجی در رتبه دوم، تعداد کتاب در رتبه سوم، مصرف فرهنگی در رتبه چهارم قرار می‌گیرد. و در نهایت آخرین عامل موثر بر تغییرات سبک زندگی زنان سالمند، تعداد آثار هنری می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری:

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد بین سرمایه فرهنگی با سبک زندگی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد که این نتیجه، با نتایج پژوهش‌های شوارتز و مارلین (۲۰۰۰)، نیازی و همکاران (۱۳۹۷)، خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۶)، احمدی و همکاران (۱۳۹۵)، محمدی (۱۳۹۰)، غائب (۱۳۸۶) و مسعودی (۱۳۹۷) همسو می‌باشد. و با مطالعه زارع و همکاران (۱۳۹۲) مبنی بر اینکه سرمایه فرهنگی بر سبک زندگی بی‌تأثیر است ناهمسو می‌باشد. همانطور که سرمایه اقتصادی می‌تواند برای صاحب خود، سرمایه فرهنگی ایجاد کند و سرمایه فرهنگی نیز با کارکردهای خود سرمایه اقتصادی بوجود می‌آورد، لذا سرمایه فرهنگی می‌تواند در فرایند جامعه‌پذیری و تثبیت این فرایند نقش بسزایی داشته باشد. لذا می‌توان گفت:

سرمایه فرهنگی به شیوه فرهنگی خاص اشاره دارد که می‌تواند در روند آموزش‌های رسمی و غیر رسمی خانوادگی تثبیت شود و ظرفیت‌های شناختی افراد را در استفاده از کالاهای فرهنگی بالابرد و از طرفی دارندگان سرمایه فرهنگی بالا در طبقه اجتماعی بالاتر و سبک‌های زندگی با کیفیت متفاوت تری نسبت به دیگران قرار می‌گیرند. بنا بر این اهمیت توجه به سرمایه فرهنگی در ایجاد سبک زندگی به روشنی مشخص است و کسب سرمایه فرهنگی یکی از راه‌های مهم ارتقاء سبک زندگی در زنان سالمند است و بیش از عوامل دیگر سبک زندگی را تبیین می‌نماید. لذا پیش‌نهاد می‌گردد، قانونگذاران و برنامه‌ریزان توجه مضاعف و بیشتری را در تقویت و ارتقاء سرمایه فرهنگی در دوران قبل از سالمندی و سالمندی داشته باشند.

23..... رابطه بین سرمایه فرهنگی و سبک زندگی زنان سالمند

منابع

- احمدی، یعقوب، محمد زاده، حسین، علی رمائی، سیمین (۱۳۹۵) مجله رفاه اجتماعی، دوره ۱۶، شماره ۶۱ ص ۱۲۳
بورديو، پير، ۱۳۸۱، نظريه کنش، ترجمه مرتضی مردیها، تهران، انتشارات نقش و نگار. صص ۳۱، ۳۰، ۸۰
بهنوئی گدنه، عباس، جوانان، سبک زندگی و هویت اجتماعی، ارزیابی جامعه شناختی سبک زندگی و هویت اجتماعی جوانان
بابلسر، فصلنامه مطالعات سبک زندگی، شماره ۱، ۱۳۹۱، صص ۱۰۶-۸۷
جدیدی، محسن، غفاری، ابراهیم، جباری، طاهره، ۱۳۹۷، کتابچه نیازهای سالمندی، طرح جامع نیازسنجی کمی و کیفی خدمات
سالمندی، سازمان بهزیستی استان گلستان، ص ۴۷
زارع، بیژن، کاوه فیروز، زینب، سلطانی، محمدرسول (۱۳۹۲)، تعیین کننده های سرمایه ای سبک زندگی سلامت محور سالمندان
تهرانی، نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، دوره ۸ شماره ۱۶، صص ۱۳۸-۱۱۷ .
سازمان بهزیستی کشور، ۱۳۹۵، معاونت توانبخشی
شیرازی خواه، مرضیه، موسوی میرطاهر، صحاف، رباب، سرمدی، مجید، (۱۳۹۰) مطالعه شاخص های بهداشتی و اجتماعی زنان
سالمند در ایران، فصلنامه سالمندی، شماره ۲۳، صص ۷۸-۶۶
شارع پور، م، خوش فرخ، ۱۳۸۱، رابطه سرمایه فرهنگی با هویت جوانان "مطالعه موردی شهر تهران" نامه علوم انسانی، شماره
۲۰، صص ۱۴۷-۱۳۳
سفار هرندي، سجاد، ۱۳۸۹، تاریخچه تولد مفهوم سبک زندگی در علوم اجتماعی، باشگاه مجلات تخصصی نور، شماره ۴۶ و ۴۷
صص ۶۱-۶۰
غائب، ف، (۱۳۸۶). سرمایه فرهنگی و تاثیر آن بر سبک زندگی دختران نوجوان شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد،
دانشگاه تهران، تهران.
قاضی طباطبایی، سید محمود، میرزایی، محمود، کوشکی، مجید، ۱۳۸۷، نابرابری های جنسیتی در زندگی خانوادگی سالمندان
تهرانی، شماره ۱۱، صص ۲۴-۲۱
قاسمی، و، ربانی، ر، ربانی خوراسگانی، علی و عزیزاده، م، ب. (۱۳۸۷) تبیین کننده های ساختاری و سرمایه ای سبک زندگی
سلامت محور، فصلنامه مسائل اجتماعی ایران، سال ۱۶، شماره ۶۳، صص ۲۱۳-۸۱
گیدنز، آنتونی، ۱۳۸۲، تجدد و تشخص، تهران: نشر نی، ص ۱۲۱
گنجی، م: حسین بر، م و کریمیان، م (۱۳۹۴)، بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی در میان مردان شهر زاهدان، فصلنامه
جامعه شناسی سبک زندگی، شماره ۲، صص ۱۷۶-۱۲۹
محسنی تبریزی، علی رضا؛ همایونیپور، هرمز ۱۳۷۹، بررسی وضعیت سالمندان در ایران، فصلنامه تامین، ۲، ۲۰۸-۱۸۷
مرکز آمار ایران (۱۳۸۶-۱۳۹۰) نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن. سایت سازمان آمار ایران amar.org.ir

۲۴... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال شانزدهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۱

مولودی زاده، اکرم، خوش فر، غلامرضا (۱۳۹۶) سبک زندگی اسلامی ایرانی و مصرف فرهنگی فصلنامه الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، شماره ۹، صص ۱۲۹-۱۰۶

مرکز آمار ایران (۱۳۹۵) نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن. سایت سازمان آمار ایران amar.org.ir
مهریار، امیر هوشنگ و همکاران، (۱۳۸۶) نشست تخصصی بررسی ابعاد سالخوردگی جمعیت در ایران: گفتگوی سیاستی در باب سالمندان تهران

ملک افضلی، همکاران، ۱۳۸۴، بسیج جامعه برای ارتقاء سلامت سالمندان در محله اکباتان تهران، شماره ۴، دوره ۹

تاجور، مریم (۱۳۸۲) "بهداشت سالمندان و مروری بر جنبه‌های مختلف زندگی آنان"، انتشارات نسل فردا
نیازی، م، و شعاع، ص، ۱۳۹۵، "فرا تحلیل بر ارتباط سرمایه فرهنگی و مدیریت بدن" مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره ۱۳ شماره ۴، صص ۱۰۵-۷۵

Bordieu P. (1985) The form of capital In Handbook Of theory and Research for the Sociology or Educathon. (ed). JG. Richardsson. New York: Greenwood,

Bourdieu, P. (1997) "Distinction" Combridge, Harvard University Press.

Bourdieu TP. (2011) The forms of capital (1980). Cultural Theory: an anthology. 1-81-93.

Jakesova Jitka (2015). Assessment of the Needs. and Feelings of Depression of Seniors in Residential Social Services. Selected Result Procedia - Social and Behavioral Sciences, 174, 12,

Schwartz, A.M & MB, Scott (2000). Sociology. London: Allyn and Bacon

Mac keller (2002) Vienna, Year Book population Aging. "St/esa/ser. a/207. New York/2002. PP1-45

Nikookar R, Ghaffari Sh, Akbari Kamrani AA, Sahaf R, Moghadam M, Ghadimi MR. [Assessing the duration of unnecessary hospitalization and expenses in older individuals suffering from cerebral vascular accident in the chronic care unit (Persian)]. Salmand: Iranian Journal of Ageing 2015; 10(2):180-7. <http://salmandj.uswr.ac.ir/article-1-819-en.html>

Goldman A, McKay B, Mojet J, Kremer S. Meeting the food needs of the ageing population-implications for food science and technology. UIFoST Scientific Information Bulletin, 2014; 2014(January).

<https://research.wur.nl/en/publications/meeting-the-food-needs-of-the-ageing-population-implications-for->